

پرسشنامه استاندارد میزان توجه به آموزش صلح در برنامه درسی
فیروز کمیشانی (1393)

میزان توجه به مؤلفه ها و مفاهیم					مفاهیم و مؤلفه ها	رتبه
اصلاً	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
1	2	3	4	5	توجه به آگاهی فراگیران از حقوق و آزادی های فردی	1
1	2	3	4	5	توجه به آگاهی فراگیران از وضعیت صلح و جنگ در جهان معاصر	2
1	2	3	4	5	توجه به آگاهی فراگیران از عدالت اجتماعی و فرصت های برابر	3
1	2	3	4	5	توجه به آگاهی فراگیران از مبارزه با جنگ- طلبی	4
1	2	3	4	5	توجه به آگاهی فراگیران از حقوق بشر و آزادی های اساسی	5
1	2	3	4	5	توجه به آگاهی فراگیران از روشهای مسالمت آمیز مبارزه با تبعیض	6
1	2	3	4	5	استفاده از تصاویر مرتبط با صلح در کتاب های درسی	7
1	2	3	4	5	استفاده از داستان ها و ضرب المثل مرتبط با صلح در کتاب های درسی	8
1	2	3	4	5	تقویت مهارت های ارتباطی و گروهی از طریق فعالیتهای جمعی	9
1	2	3	4	5	همکاری در خلق و تسهیم دانش گروهی منجر به صلح	10

1	2	3	4	5	توانایی اشتراک مساعی با دیگران در امور مختلف	11
1	2	3	4	5	توجه به همیاری و مشورت در جامعه امروزی	12
1	2	3	4	5	مشارکت فعال در مسائل، مشکلات و امور جامعه ملی و محلی	13
1	2	3	4	5	توجه به آگاهی فراگیران از داشتن اعتقادات و باورهای مستقل	14
1	2	3	4	5	توجه به پرورش خودراهبری و تنظیم رفتار شخصی در جهت ایجاد صلح	15
1	2	3	4	5	توجه به پرورش توانایی نقد و خودارزیابی	16
1	2	3	4	5	توجه به پرورش مسئولیت پذیری در قبال وظایف و نقش‌های تفویض شده	17
1	2	3	4	5	آگاهی از قوانین و مقررات اجتماعی به منظور ایجاد نظم و مسئولیت‌پذیری	18
1	2	3	4	5	توجه به پرورش رفتار و عملکرد مبتنی بر قوانین و اصول اخلاقی	19
1	2	3	4	5	توجه به پرورش مفهوم ایثار و فداکاری	20
1	2	3	4	5	توجه به پرورش مهارت قضاوت مسالمت-آمیز	21
1	2	3	4	5	توجه به پرورش مهارت های مذاکره اثربخش در تعارضات	22
1	2	3	4	5	توجه به پرورش مهارت تحقیق در مورد علل تعارضات	23
1	2	3	4	5	شناسایی راه‌های حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات و تعارضات	24
1	2	3	4	5	توجه به پرورش حفاظت از میراث فرهنگی	25

1	2	3	4	5	آشنایی با روابط متقابل انسان و محیط (زیستی، اجتماعی)	26
1	2	3	4	5	احترام قایل شدن برای تنوع و تکثر در جامعه	27
1	2	3	4	5	حق تساوی قائل شدن برای دیگران بدون در نظر گرفتن رنگ، نژاد و زبان	28
1	2	3	4	5	تجاوز نکردن به حقوق دیگران و احترام به همنوع	29
1	2	3	4	5	توجه به افکار، ایده‌ها و نظرهای دیگران	30
1	2	3	4	5	بردباری و شکیبایی و مدارا با دیگران	31
1	2	3	4	5	توجه و ابراز علاقه و محبت به دیگران	32
1	2	3	4	5	تلاش برای ایجاد وحدت و یکپارچگی، یکدلی و یکرنگی در جامعه	33
1	2	3	4	5	نگران و دل‌مشغول رفاه و آسایش دیگران بودن	34
1	2	3	4	5	احترام به قانون و حقوق دیگران	35

معرفی ابزار

پرسشنامه آموزش صلح توسط (فیروزکمیشانی، 1393) طراحی شده است. گویه های پرسشنامه، به صورت بسته و پنج گزینه ای بوده و در قالب طیف لیکرت طراحی شده است که از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم مرتب شده اند. بدین ترتیب پرسشنامه از نوع پرسشنامه بسته می باشد. در پرسشنامه مذکور مؤلفه های آگاهی از صلح و روش های حصول به آن با گویه های شماره ی 8، 7، 6، 5، 4، 3، 2، 1، مؤلفه ی همکاری و تشریک مساعی با گویه های شماره ی 13، 12، 11، 10، 9، مؤلفه ی مسئولیت پذیری برای اعمال شخصی با گویه های شماره ی 19، 18، 17، 16، 15، 14، مؤلفه ی مهارت در حل مسالمت آمیز تعارضات با گویه های شماره ی 24، 23، 22، 21، 20، مؤلفه ی احترام قائل شدن به تمامی اشکال زندگی و حیات با گویه های شماره ی 28، 27، 26، 25، مؤلفه ی احساس همدردی با دیگران در سطوح مختلف با گویه های شماره ی 35، 34، 33، 32، 31، 30، 29 سنجیده شده است.

مؤلفه های پرسشنامه آموزش صلح

ردیف	مؤلفه های آموزش صلح	گویه ها
1	آگاهی از صلح و روش های حصول به آن	8-7-6-5-4-3-2-1
2	همکاری و تشریک مساعی	13-12-11-10-9
3	مسئولیت پذیری برای اعمال شخصی	19-18-17-16-15-14
4	مهارت در حل مسالمت آمیز تعارضات	24-23-22-21-20
5	احترام قائل شدن به تمامی اشکال زندگی و حیات	28-27-26-25

30 - 31 - 32 - 33 - 34 - 35 29	مؤلفه‌ی احساس همدردی با دیگران در سطوح مختلف	6
-----------------------------------	---	---

شیوه نمره گذاری

طیف مورد استفاده در پرسشنامه بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت می‌باشد (شامل: خیلی کم، کم، زیاد و خیلی زیاد) در جدول زیر نشان داده شده است.

مقیاس درجه‌بندی سوالهای پرسشنامه های پژوهش بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت

گزینه انتخابی	خیلی زیاد	زیاد	تا اندازه‌ای	کم	خیلی کم
امتیاز	5	4	3	2	1

تعیین پایایی و روایی ابزارهای اندازه‌گیری

برآورد پایایی¹ پرسشنامه‌ها

برای تعیین پایایی، روشهای مختلفی وجود دارد. در این تحقیق برای مشخص نمودن پایایی پرسشنامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ² استفاده گردیده است. این روش برای محاسبه هم‌هنگی درونی ابزار اندازه‌گیری از جمله پرسشنامه‌ها یا آزمودن‌هایی که ویژگیهای مختلف را اندازه‌گیری می‌کنند بکار می‌رود. در اینگونه ابزار، پاسخ هر سوال می‌تواند مقادیر عددی مختلف را اختیار کند. سرمد و همکاران (1387) معتقدند که «برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ابتدا باید واریانس نمره‌های هر زیرمجموعه سوالات پرسشنامه یا زیرآزمون و واریانس کل

¹- reliability

²- Cronbach Alpha Coefficient

را محاسبه نمود. سپس با استفاده از فرمول مربوطه مقدار ضریب آلفا را بدست آورد» (ص 169).

ضریب پایایی پرسشنامه‌های از طریق فرمول زیر به وسیله نرم‌افزار SPSS محاسبه شده است.

$$ra = \frac{J}{J-1} \left(1 - \frac{\sum sj^2}{s^2} \right)$$

ra = ضریب آلفای کرونباخ

J = تعداد سوالات آزمون

$\sum sj^2$ = واریانس سوالات آزمون

s^2 = واریانس کل آزمون

به این منظور در ابتدا تعداد 30 عدد پرسشنامه بین تعدادی از افراد در هر یک جوامع آماری، به صورت آزمایشی توزیع شد و سپس با استفاده از آلفای کرونباخ، ضریب پایایی پرسشنامه محاسبه گردید. نتایج به دست آمده از اجرای آزمایشی پرسشنامه، نشان داد که تمامی سؤالات در کلیه پرسشنامه‌ها، از ضریب آلفای کرونباخ بالایی برخوردار هستند. نتایج مربوط به آزمون آلفای کرونباخ، در جدول زیر آمده است.

نتایج مربوط به آزمون آلفای کرونباخ

ضریب آلفای کرونباخ	مؤلفه‌ها	ردیف
0.906	مؤلفه‌ی آگاهی از صلح و روش‌های حصول به آن	1

0.842	مؤلفه‌ی همکاری و تشریک مساعی	2
0.886	مؤلفه‌ی مسئولیت‌پذیری برای اعمال شخصی	3
0.779	مؤلفه‌ی مهارت در حل مسالمت‌آمیز تعارضات	4
0.758	مؤلفه‌ی احترام‌قائل شدن به تمامی اشکال زندگی و حیات	5
0.876	مؤلفه‌ی احساس همدردی با دیگران در سطوح مختلف	6
0.848	کل پرسشنامه	

برآورد روایی³ پرسشنامه‌ها

روایی به این مفهوم اشاره دارد که وسیله اندازه‌گیری چیزی را که ادعا می‌کند دقیقاً همان چیز را اندازه بگیرد یعنی متناسب با آن باشد و از مهمترین آن روایی صوری و محتوایی است و برای اینکه پرسشنامه‌ای حداقل دارای روایی محتوایی باشد باید سوالات آزمون با توجه به مبانی تئوریک دقیقاً مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد تا میزان ارتباط و تناسب آنها با موضوع روشن گردد. روایی صوری و محتوایی هر يك از پرسشنامه‌های پژوهش به تفکیک در زیر ارائه می‌شود:

برای بدست آوردن روایی پرسشنامه از نظرات استاد راهنما و چندین تن از دیگر اساتید و متخصصین و کارشناسان استفاده شده است. و از آنها در مورد مربوط بودن سؤالات، واضح بودن و قابل فهم بودن سؤالات و اینکه آیا این سؤالات

³- validity

برای پرسشهای تحقیقاتی مناسب است و آنها را مورد سنجش قرار می دهد ، نظر خواهی شد و اصطلاحات مورد نظر در پرسشنامه اعمال گردید .

به دو طریق می توان از تحلیل این پرسشنامه استفاده کرد

الف: تحلیل بر اساس مولفه های پرسشنامه

ب: تحلیل بر اساس میزان نمره به دست آمده

تحلیل بر اساس مولفه های پرسشنامه

به این ترتیب که ابتدا پرسشنامه ها را بین جامعه خود تقسیم و پس از تکمیل پرسشنامه ها داده ها را وارد نرم افزار اس پی اس کنید. البته قبل از وارد کردن داده ها شما باید پرسشنامه را در نرم افزار اس پی اس تعریف کنید و سپس شروع به وارد کردن داده ها کنید.

چگونگی کار را برای شفافیت بیشتر به صورت مرحله به مرحله توضیح می

دهیم

مرحله اول. وارد کردن اطلاعات تمامی سوالات پرسشنامه (دقت کنید که شما باید بر اساس طیف لیکرت عمل کنید مثلا اگر شخصی سوال 5 پرسشنامه را خیلی کم انتخاب کرده است شما باید در پرسشنامه در جلوی سوال 5 عدد 1 (خیلی کم) را بگذارید.

مرحله دوم. پس از وارد کردن داده های همه سوالات، سوالات مربوط به هر مولفه را کمپیوت (compute) کنید. مثلا اگر مولفه اول X و سوالات آن 1 تا 5 است شما باید سوالات 1 تا 5 را compute کنید تا مولفه X ایجاد شود.

به همین ترتیب همه مولفه ها را ایجاد کنید و پس از این کار در نهایت شما باید همه مولفه ها که ایجاد کردید را با هم compute کنید تا این بار متغیر اصلی تحقیق به وجود بیاید که به طور مثال متغیر مدیریت دانش یا ... است.

مرحله سوم. حالا شما هم مولفه‌ها را به وجود آورده اید و هم متغیر اصلی تحقیق را؛ حالا می‌توانید از گزینه آنالیز هر آزمونی که می‌خواهید برای این پرسشنامه (متغیر) بگیرید.

مثلا می‌توانید آزمون توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد، واریانس) یا می‌توانید آزمون همبستگی را با یک متغیر دیگر بگیرید.

تحلیل بر اساس میزان نمره پرسشنامه

بر اساس این روش از تحلیل شما نمره‌های به دست آمده را جمع کرده و سپس بر اساس جدول زیر قضاوت کنید.

توجه داشته باشید میزان امتیازهای زیر برای یک پرسشنامه است در صورتی که به طور مثال شما 10 پرسشنامه داشته باشید باید امتیازهای زیر را ضربدر 10 کنید

مثال: حد پایین نمرات پرسشنامه به طریق زیر بدست آمده است

تعداد سوالات پرسشنامه * 1 = حد پایین نمره

حد پایین نمره	حد متوسط نمرات	حد بالای نمرات
10	30	50

- در صورتی که نمرات پرسشنامه بین 1 تا 10 باشد، میزان متغیر در این جامعه ضعیف می‌باشد.
- در صورتی که نمرات پرسشنامه بین 11 تا 30 باشد، میزان متغیر در سطح متوسطی می‌باشد.
- در صورتی که نمرات بالای 30 باشد، میزان متغیر بسیار خوب می‌باشد.

تعاریف نظری

برنامه درسی: برنامه درسی یک مدرسه، محتوا و فرایند رسمی و غیررسمی است که تحت نظارت مدرسه، دانش فراگیران را افزایش و مهارت‌های آنان را گسترش می‌دهد و نگرش‌ها، قدرشناسی‌ها و ارزش‌های آنان را اصلاح می‌کند (ملکی، 1388).

برنامه ریزی درسی: عبارت است از پیش بینی کلیه فعالیت‌هایی که دانش-آموزان تحت رهبری و هدایت معلم و گاهی خارج از آن برای رسیدن به هدف‌های معین باید انجام دهند (پورظهیر، 1387).

برنامه درسی صلح: محتوا و فرایند رسمی و غیررسمی که از طریق آن، فراگیرندگان تجربیات یادگیری اعم از صلح گرم و سرد (دانش صلح، مهارت صلح، نگرش صلح) را با نظارت مدرسه فرا می‌گیرند (رواندون، 1982).

آموزش صلح: آموزش صلح به عنوان سازوکاری به منظور ایجاد تعهد و تشویق به صلح، بالا بردن اعتماد به نفس به عنوان یک عامل فردی صلح، آگاهی دادن فراگیران به عواقب جنگ و بی عدالتی اجتماعی، آموزش در جهت ایجاد ساختارهای اجتماعی صلح آمیز و عادلانه و تشویق فراگیر به عشق و دوستی با جهان به منظور ایجاد آینده‌ای صلح آمیز مورد استفاده قرار می‌گیرد (نوگت، 2014).

تعاریف عملیاتی

برنامه‌ی درسی: منظور از برنامه درسی در پژوهش حاضر یک برنامه مدون است که از سوی نهادهای مرتبط با امر برنامه ریزی درسی در کشور ایران جهت ابلاغ در مدارس ابلاغ می‌شود.

برنامه‌ریزی درسی: برنامه ریزی درسی در این پژوهش عبارت است از کلیه فعالیت‌هایی که از جانب نهادهای تصمیم گیرنده در قالب‌های طراحی مواد کمک آموزشی، تدوین کتاب، مواد آموزشی و... در ایران صورت می‌گیرد.

برنامه‌ی درسی صلح محور: برنامه درسی که بر طبق داده‌های جمع‌آوری از طریق پرسشنامه محقق ساخته مشخص می‌شود.

منابع

1. تقی‌پور ظهیر، علی (1387). برنامه‌ریزی آموزشی و درسی. تهران: آگاه.
2. سرمد، ز.؛ بازرگان، ع. و حجازی، ا. (1387) روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، چاپ دوازدهم، تهران: انتشارات آگاه.
3. فیروزکمیشانی، فاطمه (1393). بررسی ویژگی‌های آموزش صلح در برنامه‌ی درسی دوره‌ی ابتدایی از دیدگاه کارشناسان و معلمان، پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، دانشگاه علامه طباطبایی.
4. ملکی، حسن (1388). برنامه‌ریزی درسی راهنمای عمل، تهران: انتشارات مدرسه.
5. Nugent, M. (2014). *Deepening Dialogue in Silent Spaces: Ireland's pedagogy of peace* (Doctoral dissertation, National University of Ireland Maynooth).
6. Reardon, B. (1982). *Response: Needs in peace education development identified by Glass*. In D. Sloan (Ed.), *Teachers College Record*, 84(1), 237-239.